

ȘCOLI ȘI DASCĂLI

De la Liceul Internat

la Colegiul „Costache Negruzzi”

– tradiție și excelență –

Întemeierea Liceului Internat din Iași a făcut parte dintr-un amplu program de dezvoltare a învățământului în cadrul accelerării procesului de modernizare a societății după proclamarea independenței de stat a României. *Legea pentru construirea școlilor secundare și a instituțiilor de cultură*, adoptată în aprilie 1882, cuprindea în lista celor peste 30 de obiective două licee *Internat*, unul la București și altul la Iași, prevăzându-se 750 000 lei pentru fiecare (sumă considerabilă pentru acea vreme). Personalități de seamă ale vieții politice și științifice, precum *V.A. Urechia*, *D.A. Sturdza*, *Spiru Haret*, *Take Ionescu*, *Petru Poni* ș.a., au ocupat funcții însemnate în cadrul puterii executive, dedicându-se cu competență operei de construire de școli și modernizării procesului de învățământ.

Într-un *Raport asupra învățământului* întocmit de *Spiru Haret* în decembrie 1884, în calitate de Inspector general al școlilor (ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice în 1897-1899, 1901-1904 și 1907-1910) se argumenta pe larg necesitatea înființării liceelor model, cu personal didactic ales, cu o administrație perfectă, autentice centre de cultură cu influență binefăcătoare asupra universităților, care vor primi anual un contingent de absolvenți bine pregătiți. „Prin asemenea școli - se preciza în *Raport* -

se va regenera învățământul. Instalarea unor astfel de institute model se va face în centrele universitare București și Iași”.

Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice în 1891-1895, *Take Ionescu* s-a preocupat intens de ridicarea și dotarea clădirilor destinate Liceului Internat din Iași, cu intenția de a-i da numele scriitorului Costache Negruzzi. (Numit din nou ministru, Take Ionescu a contrasemnat la 22 iunie 1899 decretul prin care „Liceul Internat din Iași va purta pe viitor denumirea de Liceul Internat «Costache Negruzzi»”.) La **3 octombrie 1895** își deschide porțile **Liceul Internat din Iași**, cu un post de director (*N. Gane*), 12 posturi de profesori, cu mai mulți maestri, pedagogi, personal de serviciu ș.a. Printre primii profesori ai Liceului, recrutați din mai multe școli, au fost: *Eugen Ludwig, Gh. Lascăr, T. Neculau, Ioan Paul, Octav Erbiceanu, Miron Pompiliu, Gavriil Musicescu*, nume consacrate în învățământul și cultura românească. Liceul își deschidea cursurile cu un număr de 196 de elevi, în cele șapte clase (din anul 1902/1903 s-a trecut la liceul de opt clase). În urma selecției riguroase prin concursul de admitere și de acordare a bursei, selecție făcută cu aceeași rigoare pe parcursul studiilor, au absolvit liceul tineri cu o pregătire superioară, veniți din Regat și de peste hotarele țării.

Înființarea Liceului a constituit un moment de referință, nu numai pentru capitala Moldovei, ci și pentru întreaga evoluție a învățământului și culturii românești. Intențiile generoase ale întemeietorilor vor prinde viață prin strădaniile a generații și generații de profesori și elevi, într-un climat de factură sufletească specifică. Șeful promoției din anul 1900, *Traian Lalescu* - viitorul ilustru matematician român -, își depăna, la întâlnirea prilejuită de împlinirea a 25 de ani de la absolvire, amintirile vieții de internat, orele de școală, figurile de profesori, reținând tocmai aceste trăsături: „Mare parte din aceste amintiri s-au întunecat sub rugina fatală a unui sfert de veac. Dar locurile esențiale ale vieții comune fericite, în care am făcut pentru întâia oară, sub părintească supraveghere, experiența vieții sociale viitoare, aceste linii au rămas adânc săpate în inimile noastre, ele sunt brazdele definitive care ne-au înfrățit pentru totdeauna într-o unitate socială imediat superioară familiei, într-o «serie de liceu»”.

Liceul a cunoscut perioade de înflorire, întrerupte adesea de ani de război, lipsuri materiale, de lovituri primite din partea regimului comunist etc. După începutul realizat într-o perioadă apreciată ca „de belșug bugetar”, au urmat la scurt timp anii grei ai primului război mondial. Asemenea întregului oraș devenit în 1916-1918 capitala statului român redus la teritoriul Moldovei, Liceul a suportat consecințele refugiului și ale purtării războiului. Cursurile au fost întrerupte și clădirea a fost pusă la dispoziția Crucii Roșii, instalându-se aici mai întâi un spital pentru răniți și, apoi, un „hotel” militar pentru refugiații veniți din Rusia. După război, cu eforturi deosebite, s-a refăcut întregul inventar, s-au reparat clădirile, s-a cumpărat un imobil și un teren alăturat Liceului.

Anii celui de-al doilea război mondial au adus noi suferințe Liceului. Imediat după intrarea României în război la 22 iunie 1941, au staționat aici trupe germane și s-a instalat, pentru scurt timp, un spital militar. Odată cu apropierea frontului și intrarea armatei sovietice pe teritoriul țării în primăvara anului 1944, s-a produs evacuarea din Moldova a numeroase instituții și întreprinderi, a unei părți a populației

în sud-vestul României. La începutul lui aprilie 1944, Liceul se stabilea în comuna Balinț din Banat, cu un grup redus de elevi, profesori și personal administrativ. După o activitate restrânsă desfășurată la Balinț și Lugoj, Liceul s-a întors din refugiu în martie 1945, găsind clădirea grav avariata în urma bombardamentului anglo-american asupra orașului Iași din 6/7 iunie 1944. În aprilie-august 1944 au staționat aici trupe germane, iar după 23 august Liceul a fost rechiziționat de armata sovietică, care l-a transformat în lagăr de prizonieri. La întoarcere în Iași, Liceul a funcționat mai întâi în alte clădiri, revenind în localul său din str. Toma Cozma la începutul lui decembrie 1945, în urma unor lucrări minime de restaurare.

Refacerea clădirii s-a realizat în mai multe etape, ample lucrări fiind efectuate cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la înființare; în anul 1982, Liceul a intrat în posesia unei noi clădiri, găzduind internatul și cantina, iar lucrările de consolidare a clădirii au fost reluate și după 1989.

În liceu s-a creat și consolidat o atmosferă de ordine, de studiu, cu intense și variate lecturi. *Garabet Ibrăileanu* a avut, în perioada cât a fost profesor al Liceului, un rol deosebit în cultivarea gustului pentru citit. Fiecare clasă avea o bibliotecă proprie, cu un bibliotecar dintre elevi, cu cărți selectate din bogata bibliotecă a Liceului, considerată a doua din Iași, după aceea a Universității. Din numeroasele documente aflate în fondul arhivistic al Liceului, arhivă alcătuită cu multă grijă și păstrată la filiala din Iași a Arhivelor Naționale, rezultă preocuparea permanentă pentru alcătuirea planurilor de învățământ și a programelor analitice, modul de apreciere a elevilor (împotriva „notației cu calificative demoralizatoare pentru elevi”), atenția acordată condițiilor de studiu (problema taxelor și a repartizării burselor), stabilirea condiției elevului intern și semi-intern și multe altele.

Procesul de învățământ a fost înțeles în toate componentele sale, ținându-se seama de stadiul existent în țara noastră, raportat la nivelul atins în Occident: „La stadiul de dezvoltare culturală la care am ajuns - se remarcă într-un *Răspuns* trimis Ministerului - scopul școlii secundare trebuie să fie, și pentru noi ca și pentru celelalte țări înaintate, acela de a forma o categorie de cetățeni bine pregătiți pentru viață, care, chiar dacă nu vor urma mai departe cursuri superioare ori de specializare, să fie adaptați la viața omului modern de azi, a tipului cultural similar din țările apusene. E vorba de a crea oameni întregi, cărora să li se formeze și să li se dezvolte toate forțele sufletești”. În acest spirit, evocat și de prof. *N.I. Popa* la împlinirea a 40 de ani de existență a Liceului, au fost pregătite generații și generații de elevi.

Dintr-o *Repartiție a orelor pe anul școlar 1930/1931*, reținem aici, în ordinea din document, disciplinele și numele profesorilor: religia - pr. *N. Hodoroabă*; româna, latina, elina - *M. Jacotă*, *M. Carp*, *C. Stănescu*, *Aug. Scriban*; franceza - *I. Prassa*, *N. Popa* (în concediu pentru studii la Paris, suplinit de *D. Miron*); germana, filosofia, dreptul - *I. Lupu*; istoria, dreptul, geografia - *Emil Diaconescu* (de la 1 ian. 1931 conferențiar la Universitatea din Iași); istorie, geografie - *D. Nechita*, *Neagoe Popea*; matematica - *I. Raianu*, *Gh. Gr. Gheorghiu*, *I. Plăcinteanu*; fizico-chimice, șt. naturale - *N. Negru*, *T.A. Bădărău*. La aceste nume se pot adăuga cele dintr-o situație referitoare la anul 1939/1940: *Const. I. Radu*, *Al. Obreja*, *V. Rusu*, *Gh. Ivașcu*, *M. Costandache*, *C. Tucaliuc*, *I. Faifer*, *Ștefania D'Albon*, *M. Papastopol*, *Aurel Goli-*

mas, Gavril Holban, Mihail Rădulescu, Benone Constantinescu, Grigore Popovici, I. Hadji, dr. Andrei Trosc ș.a.

Fie că au fost titulari, suplinitori sau detașați și chiar dacă unii au fost pe nedrept uitați, profesorii au acționat în spiritul unei educații complexe, intelectuale și morale. Mulți dintre ei au avut studii sau specializări în străinătate, unii au devenit profesori universitari, nume de referință în cultura și știința românească. La conducerea Liceului s-au aflat profesori ce au vădit o remarcabilă responsabilitate pentru bunul mers al școlii, între care amintim aici pe *Dragomir Hurmuzescu, Calistrat Hogaș, Mihai Tomida, Ion Lupu, Ștefan Vancea*. Numele a doi directori merită, după părerea noastră, o subliniere aparte: *Teodor A. Bădărău*, care s-a contopit cu viața Liceului mulți ani (1913-1919, 1920-1937) și *Benone Constantinescu* (1941-1949), care, într-o perioadă tulbură, a asigurat funcționarea instituției, încercând să o ferească de excesele politice.

Anualele Liceului cuprind tabele cu clasele de elevi și seriile de absolvenți edificatoare pentru numărul mare de tineri care s-au realizat cu succes în diferite domenii ale științei și culturii, ale vieții administrative și militare, juriști, medici, profesori, ingineri, ofițeri etc. În perioada 1918-1937 au absolvit Liceul 753 de elevi, care au îmbrățișat următoarele profesii: 162 juriști, 125 ingineri, 111 medici, 75 profesori, 39 ofițeri, 20 funcționari superiori, 3 diplomați ș.a. Din aceste promoții, 9 absolvenți au ajuns academicieni, iar 30 profesori universitari. Deși incompletă, o listă este edificatoare pentru contribuția Liceului (până la al doilea război mondial) la formarea unor personalități care au îmbogățit patrimoniul cultural al țării: *George Pascu, Traian Lalescu, C. Fedeleș, Haralamb Vasiliu, I. Borcea, Caius Brediceanu, Eugen Lovinescu, Mihai Ciucă, Vespasian Pella, Petru Caraman, Cezar Partenie, N. Botez, Traian Săulescu, Iorgu Iordan, Mihai Jora, Demostene Botez, Victor I. Popa, Al. Teodoreanu, N. I. Popa, Horia Hulubei, Emil Condurache, Mihai Ralea, D. Suchianu, Const. I. Botez, Traian Ionașcu, C. Balmuș, P. Ștefănescu-Goangă, Th. Burghilea, Radu Beligan, I. Andriescu-Cale, I. Curievici, Eugen Climescu* și mulți alții.

Presiunile regimului comunist asupra învățământului s-au intensificat după adoptarea reformei din 1948. S-a redus durata studiilor liceale, s-au introdus programe și manuale care contraveneau tradițiilor educative ale învățământului românesc, fiind copiate s-au chiar traduse din limba rusă, s-a introdus încadrarea profesorilor pe bază de dosare etc. Prin „opera de democratizare” au fost aduși profesori „devotați”, care nu aveau pregătirea necesară realizării unui învățământ de ținută. Au mai rămas la catedră - unii mai mult timp, alții mai puțin - și profesori care au menținut disciplinele respective la nivelul exigențelor cerute de o anumită tradiție.

Nici denumirea Liceului nu a rezistat; din anul 1949 *Liceul Internat „C. Negruzzi”* devenea *Liceul de băieți nr. 2*, din anul 1952 - *Școala de 10 ani nr. 2 de băieți*, iar din anul 1954 - *Școala medie nr. 2 de băieți* (în acel an absolvind prima promoție cu 10 ani de studiu). Liceul „s-a bucurat” de o atenție specială din partea autorităților comuniste, fiind considerat ca școală de „elită burgheză” și amenințat chiar cu desființarea. Existența i-a fost pusă în pericol în anul 1950, prin evacuarea din propriul local, pus la dispoziție celei ce s-a numit mai întâi Școala și, apoi, Facultatea muncitorească, un mijloc de echivalare a studiilor liceale prin cursuri de 2 ani, pentru „elementele muncitorești”, care aveau numai 4 clase primare. Liceul a funcționat în condiții grele

în localul Liceului de aplicații din vecinătate, înghesuit în câteva săli, unele improprii studiului. A revenit în propriul local în anul 1955, realizându-se lucrări importante de restaurare după câțiva ani, cu prilejul aniversării a 75 de ani de la înființare.

Din anii '60, Liceul a început să-și recapete statutul și prestigiul de odinioară. S-a revenit la vechea denumire, la durată de 12 clase, s-a procedat la revizuirea planurilor și programelor, corpul profesoral cunoaște îmbunătățiri substanțiale, direcțiunea este încredințată unor profesori de prestigiu devotați școlii. La împlinirea a 75 de ani de activitate, Liceul se mândrește cu 3085 de absolvenți, din care: 865 ingineri, 375 medici, 420 profesori, 404 juriști, 198 ofițeri superiori și alte categorii. Din rândurile elevilor Liceului, 29 au devenit academicieni, 61 profesori universitari, 15 oameni de cultură de înaltă ținută, 14 ingineri cu performanțe excelente etc.

La mijlocul deceniului al 8-lea și în deceniul următor, învățământul - ca și întreaga societate românească - s-a confruntat cu consecințele exacerbarii cultului personalității și cu intensificarea ingerințelor regimului comunist-ceaușist. Chiar și în această perioadă, în pofida greutăților generate de politica economică promovată de conducerea Partidului Comunist, Liceul a reușit să-și mențină prestigiul, exprimat prin nivelul de pregătire asigurat absolvenților săi. Între anii 1971-1989 au absolvit Liceul peste 3700 de elevi, din care aproximativ 2000 au devenit ingineri, peste 300 medici, aproape 200 profesori, 60 economiști, 25 arhitecți etc.

După 1989, Liceul cunoaște o evoluție determinată de profunde transformări produse în societate și în noul context geopolitic al statului român. Școală afiliată la UNESCO, din 1998 a devenit *Colegiul „Costache Negruzzi”*, iar în 2010 a obținut titlatura de „Școală Europeană”. Colegiul - care a primit în ultima perioadă importante recunoașteri de excelență educațională - urmărește să formeze tineri cu o personalitate autonomă, pregătiți pentru a face față provocărilor lumii contemporane. „Misiunea Colegiului „Costache Negruzzi” Iași, definită printr-o strategie educațională complexă - formulată și însușită ca atare de instituție - este de a optimiza constant oferta educațională în raport cu standardele de calitate naționale și europene, ținând cont de idealurile și exigențelor beneficiarilor direcți și indirecti.” În ce ne privește, nu avem acum posibilitatea să apreciem la reale dimensiuni rezultatele obținute în ultimii ani. ¹

În preajma împlinirii a 120 de ani de existență, *Colegiul „Costache Negruzzi”* Iași urmărește să-și pună în valoare tradiția prin raportarea la cerințele lumii contemporane în rapidă schimbare.

Prof. univ. Ion AGRIGOROAIEI
Absolvent, promoția 1954

¹Ar fi utilă completarea monografiei: **I. Agrigoroaiei, Gh. Iacob** – *Istoria Liceului Internat „C. Negruzzi” Iași, 1895-1995*, Ed. Polirom Iași, 1995.